

Jan 73

1

MEDEDELINGENBLAD

VAN

HEEMKUNDEKRING

"PEELLAND"

januari 1973

IN MEMORIAM

PIET van der BURGT.

=====

Op tweede Kerstdag 1972 verzamelden in de St. Antonius kerk van Aalst honderden vrienden en collega's van de alom bekende en geëerde Heemkundeman en leraar de Hr. P. v.d. Burgt, welke na een lang slepende ziekte op 22 dec. in het Eindhovens ziekenhuis was overleden. Moeten we de heer van der Burgt zien als leraar aan het St. Maarland College, wij, zijn Heemkundevrienden zien hem meer als Piet, voor wie de Heem-liefde een dagelijkse taak was geworden. Als leraar aan het St. Carolus Borromeus College te Helmond, raakte hij verzeild in het Heemkundig werk, dat hem als geschiedenisleraar een logische combinatie was. Bij de heropricting van de Heemkundekring "Peelland", werd hij terstond lid en volgde in 1950 de heer Jac. Heeren als voorzitter op. Hij was niet de voorzitter, maar de vriend in het bestuur en op de vergaderingen. Zijn huis stond altijd open en voor Maria de gulle gastvrouw was nooit iets te veel. Veel werk werd door hem geleid en we denken hier vooral aan de tentoonstelling Oud Helmond, bij gelegenheid van het eerste lustrum van de Heemkundekring. Ook was hij de medewerker om het al oude Gilde St. Catharina weer tot her-opbloei te leiden en was hiervan ook enkele jaren lid. Ook van het Helmonds Muziek Corps was hij voorzitter van 9.7.52 tot 16.3.58. Daarna werd hij Erecommissaris van deze vereniging. Bij zijn benoeming als leraar aan het Catharinalyceum te Eindhoven verliet hij de stad, droeg zijn vele functies

over , maar bleef zijn volle belangstelling tonen bij al wat er in Helmond te doen was. Als Erevoorzitter, was hij altijd present en toen Heemkundekring Peelland in impasse raakte, was hij het die op de vergadering pleitte voor een nieuw bestuur dat met enkele der oudere bestuursleden, zeker weer verder het Heemkundig pad zou blijven bewandelen.

Op de vele werkkampen die hij bezocht maakte hij een grote vriendengroep, en werd er een beroep op hem gedaan, dan was hij de spreker over de Brabantse Torens of liet hij ons genieten van zijn studie over St. Christoffel. Ondanks zijn ziekte was hij ook weer op het laatste werkkamp in Gerwen aanwezig en niemand had verwacht dat hij het 25ste werkkamp niet meer zou mogen meemaken. Velen van het bestuur leden en collega's uit de Helmondse tijd waren dan ook op de uitvaartaanwezig. Toen dan ook de Heer. Curfs van het Helmonds Muziek Corps in het kerkje de Last Post blies, was dit als een afscheid van alle Helmonders.

Mevr. v.d. Burgt en kinderen, het afscheidswoord van de Rector van het van Maarland College, was ons allen uit het hart gegrepen. Moge het U een steun zijn dat Piet zijn stempel heeft gedrukt in de voetsporen door het eeuwige Brabantseland.

De torens uit zijn Brabantseland wezen hem de weg naar den hemel en St. Christoffel zal zeker hem op zijn schouders genomen hebben om hem te begeleiden. Hij ruste in vrede.

Fons Niessen
vice-voorzitter
Heemkundekring Peelland.

Gelukkig Nieuwjaar.

=====

Vanzelfsprekend wens ik U allen graag vanaf deze plaats een gelukkig en voorspoedig nieuwjaar toe. Dit geldt in het bijzonder voor U persoonlijk en zeer zeker voor onze kring.

Wij hebben sterk de indruk dat het in onze wereld waarachtig wel nodig is om elkaar gelukkig nieuwjaar te wensen. Dit niet uit pessimisme; immers wij behoeven maar even verder te kijken dan onze eigen leefkring waarin wij goddank nog zo weinig te klagen hebben, om in te zien dat het daar buiten en steeds verder daar buiten, steeds harder nodig is elkaar geluk toe te wensen. In die geest bedoelen wij het wel en wij vertrouwen daarbij maar dat onze goede wensen geen "vrome" wensen zullen blijken.

W. Koolen
Voorzitter.

23 januari Lezing Waterschap de AA

Op dinsdag 23 jan. zullen voor onze kring de Heren Coopmans en Dracht, beiden functionarissen bij het Waterschap de AA, 's-Hertogenbosch een lezing verzorgen over "het Waterschap de AA", zijn ontstaan, reglementering en werken.

Wij hopen U op deze avond wederom in grote getalen te mogen begroeten i.v.m. het interessante onderwerp. Wij beginnen graag om 8 uur precies om U vooraf nog enkele mededelingen te kunnen doen. Plaats van behandeling: Restaurant "de Brug" Veestraat Helmond.

Namens het bestuur, Br. B. v.d. Ven.

KADERDAG OISTERWIJK.

Op zondag 17 dec. zijn de voorzitter en secretaris naar de kaderdag in Oisterwijk geweest. Bijna alle kringen waren vertegenwoordigd, zodat we weer vele heemkundevrienden mochten ontmoeten. Als eerste sprak Mr. P. v. Vlijmen, met als onderwerp: Sloopziekte bedreigt karakteristieke en uit het oogpunt van bouwkunst waardevolle torens en kerkgebouwen. Hieronder laten wij de letterlijke tekst volgen.

Mijnheer de voorzitter, dames en heren.

Het is mij een waar genoegen heden in Uw midden te zijn, niet alleen omdat doel en activiteit van Heemkundige kringen mij sympathiek zijn, maar ook omdat mij op deze bijeenkomst de gelegenheid geboden wordt het woord te voeren over een onderwerp, dat mij zeer ter harte gaat. Toen Pastoor Beex mij enige weken geleden vroeg, voor deze vergadering te spreken over het dreigend gevaar van het slopen van waardevolle kerken heb ik deze uitnodiging onmiddellijk aanvaard. Het is U allen bekend, dat er in onze tijd minder kerken en torens gebouwd worden dan vroeger en dat er wel meer van deze gebouwen worden afgebroken. In Amsterdam is de grote St. Willibrordus buiten de Veste, een van de vermaarde kerken van Dr. P. Cuipers gesloopt en in Rotterdam is de fraaie Koninginnekerk afgebroken, ondanks de uiterste pogingen tot behoud. Dit euvel is ook doorgedrongen tot onze provincie. In West-Brabant zijn al enige kerken gesloopt, waaronder de door Dr. P. Cuipers gebouwde St. Barbara, de kathedraal van het bisdom Breda. In de hoofdstad van onze provincie zal de St. Pieterskerk worden afgebroken en in Eindhoven dreigt dit gevaar voor de St. Lambertuskerk onder Gestel, daar de bisschop

reeds de sluiting van deze kerk bevolen heeft. Deze ontwikkeling is te betreuren wegens de bouwkundige waarde en de planologische betekenis van de betrokken Brabantse kerken, die allen gebouwd zijn in de eeuw, die volgde op het herstel van onze onafhankelijkheid in 1813.

De 19de eeuw was het tijdvak van de neoc-stijlen van het neoclassicisme vooral in de eerste helft en van de neogotiek in de tweede helft van deze eeuw. De architectonische waarde van in deze stijlen opgetrokken gebouwen werd gedurende lange tijd door kunsthistorici niet hoog aangeslagen. Het neoclassicisme en de neogotiek werden maar al te vaak beschouwd als stijlnaamak. Daarna is echter een kentering in de kritiek opgetreden thans zien wij, dat het vooroordeel ten aanzien van de 19de eeuwse kerken plaats gaat maken voor de belangstelling, begrip en zelfs waardering. In dit verband behief ik slechts te wijzen op het onlangs verschenen werk van Drs. H.P.R. Rosesensberg, getiteld "de 19de eeuwse kerkelijke bouwkunst in Nederland". De prijs van deze zeer leesbare en leerzame, met veel foto's gedocumenteerde studie, in 1972 uitgegeven door de Staatsuitgeverij 's-Gravenhage, bedraagt fl. 25,--. In dit werk heeft de schrijver als zijn mening te kennen gegeven, dat de bouwmeesters uit het tijdvak van de neostijlen, gebruik makend van vormen en motieven uit het verleden, kunstwerken wisten te scheppen, die even karakteristiek zijn voor de 19e eeuw als de bouwwerken van vóór 1800 voor hun tijd. Hij besluit zijn studie met de duidelijke conclusie: "Een groot deel van de 19e eeuwse bouwkunst is het waard in zijn oorspronkelijke of in een nieuwe bestemming bewaard te blijven".

Wanneer het gaat over een kerk of toren, die vermeld is op de door Minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk werk vastgestelde lijst van beschermende monumenten, dan is er geen direct gevaar voor afbraak. Art. 14 van de monumentenwet verbiedt immers een beschermd monument zonder vergunning van de Minister af te breken. De moeilijkheid is echter, dat de meeste kerken en torens in Nrd. Brabant niet geplaatst zijn op de door de Minister vastgestelde monumentenlijst, omdat zij na het midden van de 19e eeuw gebouwd zijn. Behoudens enkele uitzonderingen, zoals de St. Catharinakerk te Eindhoven, komen op de lijst der beschermde monumenten geen kerken en torens voor, die dateren van na 1850. Uiteraard behoort aan deze onvolledigheid, die in geen enkele bepaling van de monumentenwet steun vindt, zo spoedig mogelijk een einde te worden gemaakt. Zolang dit niet gebeurd is, blijven de na 1850 gebouwde monumenten verstoken van de hun toekomende wettelijke bescherming. Gelukkig kan op andere wijze in deze leemte worden voorzien. Deze materie kan zo nodig voorhands geregeld worden bij een plaatselijke verordening, vastgesteld krachtens art. 32 der Monumentenwet, waarvan het eerste lid bepaalt: "de bevoegdheid tot het maken van provinciale en gemeentelijke verordeningen blijft ten aanzien van het onderwerp, waarin deze wet voorziet, gehandhaafd, voor zover deze verordeningen niet in strijd met deze wet zijn". Een model van een plaatselijke monumentenverordening kan men vinden in bijlage II van het boekje getiteld: "De Gemeente en Monumentenzorg", door de Ver. van Ned. Gemeenten, in 1964 uitgegeven als nr. 36 van haar zogenaamde Blauwe Reeks. De lezing van dit boekje kan ik

belangstellenden aanbevelen. Overigens wil ik niet beweren, dat de vaststelling van een gemeentelijke monumentenverordening een eenvoudige zaak is. Daarvoor is immers nodig een raadsbesluit en in vele gemeenten zal de meerderheid waarschijnlijk niet of slechts met moeite van de wenselijkheid van een plaatselijke monumentenverordening te overtuigen zijn. In de eerste plaats rijst de vraag, van wie of van welke groep kan het beste het initiatief uitgaan tot een actie voor het vaststellen van zo'n verordening?. Wanneer het verzoek uitgaat van een in een andere gemeente gevestigde vereniging of stichting, zou dit allicht weerstand oproepen bij raadsleden, die van mening zijn dat vreemdelingen zich niet met dergelijke plaatselijke aangelegenheden dienen te bemoeien. Het verdient daarom in de regel de voorkeur het initiatief te laten nemen door een ter plaatse gevestigde of aldaar bekende organisatie b.v. door een heemkundekring. Met dit advies wil ik niet betogen, dat er nu in elke stad en dorp een gemeentelijke monumentenverordening met monumentenlijst behoort te worden vastgesteld. Dit hangt geheel af van de plaatselijke omstandigheden e.a. van de vraag of er in de gemeente een niet op de lijst der beschermde monumenten vermelde, doch wel waardevolle kerk of toren staat of een ander monument, dat gevaar loopt gesloopt te worden. Of een monument geplaatst is op de lijst der beschermde monumenten kan men nagaan op het gemeentehuis. De monumentenraad houdt immers volgens art. 10 der monumentenwet voor elke gemeente een register aan van de beschermde monumenten. Dit register wordt aangehouden in 4-voud en een exemplaar berust bij het gemeentebestuur.

Dit exemplaar ligt ter kosteloze inzage ter gemeentesecretarie.

Wil men een niet op de lijst der beschermde monumenten geplaatste kerk, toren, boerderij of ander gebouw, dat gevaar loopt gesloopt te worden, behouden, dan volgt daar nog niet uit dat vaststelling van een gemeentelijke monumentenverordening en plaatsing van het bedreigde gebouw op de gemeentelijke monumentenlijst, de meest doelmatige oplossing is. Wanneer het betreft een gebouw, dat niet onderhouden wordt moet men er zich tevens rekenschap van geven, dat noch de plaatsing op de lijst van de beschermde monumenten, noch de vermelding op een gemeentelijke monumentenlijst, de eigenaar de verplichting oplegt het gebouw voortaan te onderhouden. Bij het niet behoorlijk onderhouden heeft men niet onmiddellijk te denken aan onwil. Het kan heel goed zijn dat de eigenaar van het monument b.v. de parochie niet in staat is een hoge en decoratieve toren te onderhouden. In dit geval is een bevredigende regeling denkbaar op deze wijze, dat de parochie voor een symbolische prijs haar toren in eigendom overdraagt aan de gemeente, waarbij deze de verplichting op zich neemt om deze toren en het daarin geplaatste uurwerk met de wijzerplaat behoorlijk te onderhouden en waarbij de parochie zich het recht voorbehoudt de klokken te luiden. Waarschijnlijk zijn dan nog niet alle financiële moeilijkheden opgelost omdat ook met het onderhoud van neogotische kerken hoge bedragen gemoeid kunnen zijn. De gemeente zou dan in de extra-uitgave van het onderhoud van de kerk een bijdrage kunnen toezeggen.

Met dit betoog heb ik niet het startschot willen lossen van een rally van parochies op de schatkist van de gemeente. Het was slechts mijn

bedoeling de aandacht te vragen voor enkele suggesties om onze bedreigde kerken en torens uit de 19de eeuw voor sloping te behoeden. Hierbij zijn grote belangen betrokken van stads- en dorpschoon, van ruimtelijke oefening en van de leefbaarheid van wooncentra.

Onze generatie dient ervoor te zorgen, dat dit cultureel erfgoed van het Brabants voorgeslacht niet ten gronde gaat in de stormachtige ontwikkeling van kerk en maatschappij, waarvan wij soms de verbijsterde getuigen zijn.

Tenslotte moge ik de hoop uitspreken, dat de heemkundige kringen hun medewerking zullen verlenen om dit grote onheil af te wenden van ons gewest, dat in de loop der geschiedenis op cultureel gebied reeds zo zwaar gehavend is.

Mr. P. van Vlijmen
Guido Gezellestraat 44
Eindhoven.

OUDSCHRIFT.

Moet de stad naar het dorp ?

Tcen wij in het mededelingenblaadje een stukje plaatsten over oudschrift, dacht het bestuur onze leden iets positiefs te kunnen bieden.

Een vereniging moet leven, maar als er van de 130 leden slechts van 2 leden een aanmelding binnenkomt dan geloven wij dat onze kring voor zoiets niet rijp is.

Als men de naburige kringen bekijkt dan staat men verstueld dat het daar wel lukt.

Aarle Rixtel heeft momenteel een cursus lopen van 34 personen. In Asten ruim 20 personen en in St. Oedenrode maar liefst 120. Wij vonden het jammer dat het geen doorgang kon vinden, temeer daar de Heer Verschuieren deze tien avonden kosteloos wilde verzorgen.

Zelfs voor 10 personen was hij nog bereid geweest deze cursus te geven. Maar ook deze konden wij niet bij elkaar krijgen.

Mhr. Verschuieren dank voor Uw toezegging en mochten wij het volgende seizoen meer gegadigden vinden dan hopen wij dat we op U nogmaals een beroep mogen doen.

Namens het bestuur.

Br. B. v.d. Ven.

WAT IS HEEMKUNDE?

Waaruit bestaat Heemkunde ?

Vanzelfsprekend hechten wij ons aan een bepaald stukje van onze aarde, namelijk dat waar we ons thuis voelen. Dat noemt men heemliefde.

Onbekend is onbemind; wat wij liefhebben moeten wij beter leren kennen. Dat gebeurt door de heemstudie.

Wat schoon en goed is in het uitzicht en in de gebruiken van de streek beschermen, dat noemt men heemschut.

De drie zaken samen noemt men Heemkunde.

Heemliefde is veelal aangeboren, maar kan verder ontwikkeld worden.

Heemstudie is het beoefenen van de wetenschappen die ons zowel de mens als het landschap leren kennen van een bepaalde streek.

Heemschut is het gevolg van beiden voorgaande.

Welke zijn de voornaamste wetenschappen van de Heemkunde ?

de geschiedenis :	politieke militaire godsdiensstige kulturele economische sociale.
de familiekunde:	geslachtskunde heraldiek (wapenkunde) naamkunde.
natuurwetenschappen:	aardkunde weerkunde plant en dierkunde.
aardrijkskunde:	vermings-geschiedenis van de streek
taalkunde:	dialectstudie plaatsnaamkunde.

volkskunde: zeden en gewoonten
 legenden en volksverhalen.
 gebruiksvoorwerpen
 kunst: kunstgeschiedenis
 oudheidkunde.

Het nut van de Heemkunde

voor ons zelf : ontwikkeling, verpozing,
 volksverbondenheid

voor de gemeenschap: verrijken van de

kultuurwaarden

weerstand aan vreemde

invloeden.

bewustzijn van eigen

grootheid.

voor het onderwijs: aanvulling van de school-
 se wetenschappen

voor de wetenschap: het belang van het detail
 voor het geheel van de
 wetenschap, en onderlinge
 uitwisseling van hulpwetenschap en wetenschap.

Notitie: Het bovenstaande overzicht werd ons
 welwillend aangeboden door Pater Tarcisius van
 Schijndel, voorzitter van de kring "Onsenoort"
 Wij danken hem hiervoor.

Een en ander kan heel dienstbaar zijn voor onze
 kring en vooral de jongeren kunnen er een heel
 geschikte handleiding aan hebben.

Meerdere malen is er al gevraagd, wat Heemkunde
 eigenlijk is; hier hebt U een duidelijk en
 ook overzichtelijk antwoord.

Wij hopen dat U er veel voordeel van zult hebben.

WIST U DAT: reeds in 1939 een heemkundekring was opgericht, maar deze in 1941 op bevel van de Duitsers werd opgeheven.

het kasgeld zijnde f.30.69 in beslag genomen werd.

de oprichtingsvergadering van onze huidige Kring gehouden werd in Hotel St. Lambert op maandag 24 mei 1948 om 8.20 uur.

Dit geschiedde op herhaald verzoek van Z E. Heer Pastoor W.J.C. Binck, voorzitter van de stichting "Brabants Heem"

de naam van de Heemkundekring "de Peel" was en hieronder ressorteerden: Helmond, Aarle Rixtel, Stiphout, Lieshout, Beek en Donk, Bakel, Deurne, Asten, Someren.

deze naam twee maanden later gewijzigd werd in "Peelland"

alle aanwezigen bij de oprichtingsvergadering zich opgaven als lid.

dit 18 leden waren t.w. 1 dame en 17 heren.

het eerste bestuur bestond uit de heren: Jac. Heeren, voorzitter; P.v.d. Burgt secretaris; Th.v. Herk, Penningmeester.

het aantal leden na 1 jaar verdubbeld was.

begin 1949 het 1ste nummer verscheen van het contact-orgaan voor alle leden van de Brabantse Heemkunde kringen.

de Heer Dielis uit Eindhoven als honorarium voor zijn lezing over "Brabantse familienamen en voornamen" van onze Kring ongeveer 6000 bidprentjes ontving (1951)

in 1953 onze tentoonstelling

"oud Helmond" 3600 bezoekers telde

1.1/2 jaar later de tentoonstelling
'Brabants Edel Ambacht' slechts 1000 bezoekers
trok.

de jaarvergadering van 23 nov. 1951
uitzonderlijk druk bezocht werd.

op deze vergadering de aanwezigen
getrakteerd werden op koffie met krenten-
bollen.

er zelfs een heemkunde-hersengymnast-
tiekwedstrijd werd gehouden waarbij de win-
naars een reproductie van een oude prent
van Helmond kregen en de verliezers een
chocoladebol.

de avond werd besloten met het
zingen van Brabantse liedjes.

Op grond van het heemkundig karakter plaatsen
wij met toestemming van de schrijver onder-
staand gedicht in het kontaktblaadje. Er
blijkt een warm gevoel uit voor ons goede
Brabant, dat in vroeger jaren helaas al te
lang in de schaduw is gebleven.

Met dank aan de schrijver.:

Brabant, met Uw mooie dreven
Met Uw bossen en Uw hei,
Met Uw bomen en Uw bloemen,
Met Uw koetjes in de wei,
Met Uw malse krenvelden,
Met Uw akkers, rijk bezaaid,
Met Uw beekjes en Uw dalen,
Met Uw wegen, mooi verfraaid,
Met Uw dorpen en Uw steden,
Met Uw huizen in bonte rij,
Met Uw toekomst en verleden, Met Uw bevolking
vrij en blij, Met Uw molens en Uw kerken, Met Uw
scholen overal, Met Uw tuinen en Uw bloemenperken
Met Uw wild in berg en dal.

Wie geeft zich op ?

In 1972 heeft U zeven maal een heemkunde-
 blaadje ontvangen, t.w. 22 jan.-11 maart-
 20 april-30 juni-3 sept.-28 okt.- en 18 nov.
 Dat is een heel geschrijf, getyp, gestencil,
 gevouw, gedistribueer.

Gelukkig helpt Mej. v.d. Els ons met alles
 keurig op stencil te zetten zodat "ons"
 blaadje er steeds verzorgd uit komt te
 zien. Op deze plaats wil ik haar dan ook
 hartelijk danken voor alle moeite en zorgen
 daaraan besteed. Ook voor het bezorgen
 hebben wij enkele personen waaronder Neortje
 Koolen een voorname plaats inneemt.

Dit alles verlicht al veel. Maar toch wilden
 wij graag meer medewerkers hebben als dat
 zou kunnen. Een vaste redactie was eigenlijk
 wel het beste. Wie wil ?

Wie geeft zich op ?

U kunt zich opgeven bij Br. B.v.d. Ven
 Ruusbroeklaan 50
 Helmond.

Als nieuw lid mochten wij noteren:

W.P. Breijnaerts,
 Montgolfierstraat 13,
 Helmond.

Nimmer zal ik U vergeten, wat er ook gebeuren zal
 Ik houd van U, u moogt het weten,
 Ik zal aan U denken, overal.

Joh. Branten.

Helmond, kasteel tusse kemieke.....

door

JAN ZEEUWEN.

Januari 1973.

Verscholen achter twee knotwilgen lag de slijterij annex schenkerij "Burgerlust" aan het Binderseind van 1939.

"Burgerlust", van oudsher een trefpunt van upperten en middenstand opende de schenkerij rond half zes, als de dagtaak van de stadsge-
noot eindigde en de avond viel. Behoudens op zondagen, dan ontgrendelde Piet, de kastelein, om twaalf uur de deur en begroette de bezoekers op joviale manier. Piet, een kalme man, en een verteller van de eerste orde. Iemand, die gezag aan speelsheid paarde en ieder, die overstag wilde gaan, op tactische manier naar de uitgang leidde. Door een korte gang, die verfrissend naar boenwas rook en blonk als twee spiegels. Een koele ruimte tussen de warmte van de schenkerij en de lauwe en winterse vlagen van de straatzijde.

De straatzijde; het Binderseind, van oudsher met de Markt, de Marktstraat, de Veestraat, de Kerkstraat en de versmalde Ameidestraat, het centrum van de povere Helmondse gemeenschap. De stam, die sinds 1899 een tweede parochiekerk kende: de H.Hart-kerk, in de schaduw van de aloude Lambertus.

1. De Lambertuskerk in de periode 1860-1866
aangepast aan het befaamde Robustelly-orgel,
in de tijd dat de discriminatie van de Holland-
se Regenten achter de rug was. Want vooral in
de 17e eeuw werd de kerk meerdere malen op last
van hen gesloten en werd de eredienst vaak in
tallen, schuren of in achterzalen van Helmond-
se herbergen aan de Markt gehouden, met de
mogelijkheid van represailles tegen priesters
en gelovigen. De Franse bezetting in 1794,
onder Pichegru, door de noorder-armee, maakte
hieraan ten dele een einde. Liberté, égalité
en fraternité, de slogan van de Franse revolu-
tie, werd ook voor de nederzetting aan de Aa
ten dele bewaarheid. Vrijheid, gelijkheid en
broederschap: in feite was de Franse komst het
begin van het einde van de verstikkende Holland-
se greep, die elk initiatief doodde en de Bra-
bantse zedoende elke mogelijkheid tot ont-
plooiing ontnam. De nederlaag van Napoleon bij
Waterloo maakte een einde aan de Franse bezetting,
die bijna twintig jaar duurde.
Een bezetting, die het proces van onze geeste-
lijke vrijheid versnelde en de stoot gaf tot
de mogelijkheid van Brabantse initiatieven, en
die werden, vooral in de 19e eeuw, zij het in

traag tempo verwezenlijkt.

2. De ontsluiting van onze stad begon in 1826, toen "de Zuid-Willemsvaart", het kanaal, dat de verbinding van onze prille industrie met 's-Hertogenbosch en Weert veilig stelde. Een eerste stap in de goede richting, die in 1865 gevolgd werd door de spoorwegverbinding met Eindhoven en Venlo en een tramverbinding in het begin van de tachtiger jaren met het noorden 's-Hertogenbosch en later in de zuidelijke richting met Asten. Dit waren grote winstpunten voor een gemeenschap, die dermate geïsoleerd was op materieel en geestelijk terrein. Daarnaast werd in de zestiger jaren van die eeuw een bijzonder actief gemeentebestuur, de mogelijkheid, die Thorbecke bood, met beide handen aangegrepen en een middelbare school gevestigd: de Rijks H.B.S. aan de Molenstraat. Dat gebeurde bijna gelijktijdig met de diplomatieke zet van onze bestuurders om Jan de Bok, de slimme stroper, tot veldwachter van Helmond te benoemen.

Jan den Bok, die twee oogjes sloet, als "Burgerlust" over sluitingstijd was en met de

begon in 1826,
t kanaal, dat
industrie met
g stelde. Een
g, die in 1865 (
rbinding met
rbinding in
n met het
er in de zuido-
waren grote
p, die dermate
geestelijk
zestiger jaren
ef gemeente-
herbecke bood,
een middel-
H.B. & aan de
gelijktijdig
bestuurderen
er, tot veld-
a.
cct, als
was en met de

aanwezigen toastte op alles, waarop
een heildronk was uit te brengen. En met
iedereen. Ook met de fabrikant, die tot in
Noorwegen zijn produkten aan de man bracht,
in plat Helmonds.
Dat verstaan ze zelfs in Oslo.

3. Ook met de groothandelaar, die zelfs over-
dag dorstte en tweemaal per week een lampet-
kanneke bier bij de brouwer liet halen.

Ook met burgemeester van den Dungen, de
voortvarende, die bij zijn vrienden als zeer
geestig bekend stond, maar de gewone man
schuwde. Behalve Jan den Bok, die stond boven
de wet Ad Fundum.

Zo'n enkele keer met mijnheer Willem, de be-
wogen industrieel, de grote parlementariër
van de zuidoosthoek van ons gewest.

Ook met dr. de Ruyter, die zo bewonderens-
waardig optrad tijdens de cholera-epidemie
van de zestiger jaren. Dokter de Ruyter, die
soms jenever adviseerde als medicijn tegen
de verwoestende ziekte.

Een advies, dat steunde op de ervaring met
een ziekte, die doodgewaand als redmiddel
het "sloapmutske" hanteerde en genas. Een

patiënt, die hij in het Helmondse jargon, dat hij zich had aangemeten, tot eigen verbazing toevoegde: "Wa, gij nie kapot?" Dat was een uitzondering op de regel, want de epidemie was kwaadaardig en eiste veel slachtoffers. De dragers van de kist, die gehuurde rouwkleding van kleermaker Luyben droegen, mochten zich gelukkig prijzen, omdat goed van andere verhuurders wegwandelden van de luizen.

4. Als ontmettingsmiddel werden op de Markt teervaten geplaatst en gebrand, waarvan de rook desinfecterend zou werken. Een bestrijding die toen al vraagtekens opriep. Dit was allemaal onderwerp van gesprek in "Burgerlust", de schenkerij met een muziektuin, de vrolijke deelen van de handboogschutterij en de beugelbaan aan het Binderse van 1865.

Het "Burgerlust", dat rond die tijd de elite van Helmond wekelijks herbergde en verzorgde. Een upperten, die welkom werd geheten door Birk de eigenaar.